

Het Flex College drie jaar na invoering Passend Onderwijs

Monitor Flex College – Vijfde meting

T. Eimers
T. Hilken
M. Roelofs
T. Verhaegh

Nijmegen, 1 december 2017

Projectnummer: 2017.731

© 2017 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Introductie	1
1.2	Achtergrond	1
1.3	Opzet van het onderzoek en vraagstelling	3
1.4	Leeswijzer	4
2	Aantal deelnemers Flex College	5
2.1	Instroom	5
2.2	Aantal deelnemers	7
2.3	Conclusies	8
3	Uitstroom Flex College	9
3.1	VMBO	10
3.2	Eigenwijs	13
3.3	Rebound	16
3.4	Pro-Flex	17
3.5	Conclusies	18
4	Positionering van het Flex College binnen passend onderwijs	19
4.1	De ondersteuningsbehoeftematrix	19
4.2	Afbouw VMBO	20
4.3	Afbouw Pro-Flex	23
4.4	De rol van het Flex College als bovenschoolse voorziening	23
4.5	Aanvullende acties ten behoeve van passende ondersteuning	26
5	Conclusies	27
	Bijlage 1 – Overzicht geïnterviewde personen	29
	Bijlage 2 – Leerlingenaantallen VO en ROC Nijmegen	30

1 Inleiding

1.1 Introductie

Het Flex College is een onderwijsvoorziening van het Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen en omstreken, opgericht op 1 augustus 2008. Het Flex College is bedoeld voor risicoleerlingen van 12 jaar en ouder, die binnen de setting van het reguliere voortgezet onderwijs (tijdelijk) geen passende vormen van onderwijs en begeleiding kunnen krijgen en voor wie het speciaal onderwijs geen passende oplossing is. Deze leerlingen kunnen in het Flex College worden opgevangen, geobserveerd, gediagnosticeerd en passende vormen van onderwijs en begeleiding ontvangen.

In de Monitor Flex College worden leerlingen van het Flex College gevolgd in hun schoolloopbaan tijdens en na uitstroom van het Flex College. Het volgen van de leerlingen maakt het mogelijk de effectiviteit van het Flex College te bepalen. Inclusief dit onderzoek heeft KBA Nijmegen inmiddels vijf metingen gedaan. Uit eerdere meting(en) bleek dat het Flex College de juiste doelgroep bereikt, namelijk overbelaste jongeren met meervoudige of multiproblematiek in de persoonlijke en/of gedragsmatige sfeer.¹ Omdat procedures voor verwijzing en toelating gelijk zijn gebleven, is er geen reden om aan te nemen dat hierin veranderingen zijn opgetreden.

De huidige meting is een voortzetting van de eerdere monitoring en strekt tot en met schooljaar 2016/2017. De meting staat mede in het teken van de positionering van het Flex College in het kader van passend onderwijs.

1.2 Achtergrond

Qua positionering beoogt het Flex College een voorziening te zijn tussen de lichte ondersteuning binnen het reguliere voortgezet onderwijs (vo) en de zware ondersteuning van het voortgezet speciaal onderwijs (vso). In de loop van de jaren is het onderwijsaanbod van het Flex College enkele malen veranderd en daarmee ook de positie en functie van het Flex College in het onderwijsveld.

Bij de start bood het Flex college een leeromgeving voor risicoleerlingen uit het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Het Flex College bestond oorspronkelijk, naast een Expertisecentrum, uit twee onderwijscentra, namelijk het Centrum voor Beroeps- en Arbeidsmarktonderwijs (CBA) en het Centrum voor Algemeen Vormend Onderwijs (CAVO). In het CBA werden leerlingen opgevangen die vanwege hun problematiek, talenten en voorkeuren aangewezen waren op arbeidsmarktgericht onderwijs. Zij werden gekwalificeerd met een vmbo-diploma of een diploma mbo-niveau 1 of 2. Het CAVO was bedoeld voor leerlingen met de potentie om tenminste het diploma vmbo-t te halen en mogelijk het havo/vwo. Centraal binnen het Flex College stonden de volgende programmaonderdelen: VAVO, Eigenwijs (samen het CAVO), VMBO en AKA (samen het CBA), en de Reboundvoorziening.

1 Zie onder andere: Eimers, T., Kennis, R., & Roelofs, M. (2013). De schoolloopbaan na het Flex College: Monitor Flex College, derde meting. Nijmegen: KBA Nijmegen.

In de loop van de jaren zijn er verschillende veranderingen doorgevoerd in het aanbod. Onderstaand kader toont een overzicht.

Beëindigde programmaonderdelen:

VAVO (2008/2009 t/m 2013/2014)

Het VAVO van ROC Nijmegen is enkele jaren als programma ondergebracht geweest bij het Flex College. Ten opzichte van de overige programma's nam het VAVO een aparte positie in, omdat veel leerlingen eigenlijk niet tot de doelgroep van het Flex College behoorden. Het ging bijvoorbeeld om leerlingen die op het VAVO één of meer certificaten wilden behalen, bijvoorbeeld ter profielverbetering. In de vierde meting van de monitor was wel een verdere toename van het aandeel overbelasten zichtbaar. Bijna de helft van de nieuwe VAVO-leerlingen in 2012-2013 was overbelast te noemen.

AKA (2008/2009 t/m 2013/2014)

In 2008 is de AKA-opleiding door ROC Nijmegen gepositioneerd binnen het Flex College. In 2014 is het ROC de opleiding weer zelf gaan aanbieden.

De AKA-opleiding van het Flex College was bedoeld voor jongeren die een praktische opleiding wilden volgen. Tijdens de opleiding liepen de deelnemers stage waarbij kennisgemaakt werd met de praktijk en werkzaamheden van de gekozen beroepsrichting. Het doel was om de leerlingen een mbo-niveau 1 diploma te laten behalen. Zowel uitstroom richting een vervolgopleiding (mbo-niveau 2) als uitstroom richting werk was mogelijk.

VMBO (2008/2009 t/m 2016/2017)

Leerlingen op het VMBO volgden onderwijs in het derde of vierde leerjaar van het vmbo-b of via een leerwerktraject in de basisberoepsgerichte leerweg.

Om registratie-technische redenen was ook de pre-entree onderdeel van het VMBO (start schooljaar 2014/2015 en inmiddels ook beëindigd). In de pre-entree werden jongeren voorbereid op het succesvol doorlopen van de entree-opleiding.

Pro-Flex (januari 2014 t/m 2016/2017)

In januari 2014 is het Flex College de zogenaamde Pro-Flex route gestart voor leerlingen met meervoudige problematiek uit het praktijkonderwijs. In dit programma lag de nadruk op een systematische toeleiding naar werk: alle acties zijn gericht op uitstroom naar werk.

Actieve programmaonderdelen:

Eigenwijs (2008/2009 - heden)

Binnen Eigenwijs wordt onderwijs in de bovenbouw van het vmbo-t en havo gegeven. Ook voor leerlingen die een vwo-diploma willen halen zijn er mogelijkheden via een zogenaamde havo+-route. Na een verzwaard havo-programma kunnen deze leerlingen in het VAVO hun vwo-diploma behalen. Het doel van Eigenwijs is om leerlingen te diplomeren. Daarvoor wordt een individueel traject met de leerling uitgestippeld van meestal twee tot drie jaar.

Reboundvoorziening (2008/2009 - heden)

De Reboundvoorziening (later: Rebound) biedt tijdelijke opvang aan leerlingen met gedragsproblemen voor wie de zorg, die de eigen school kan bieden, niet langer toereikend is. De leerling volgt een individueel programma waarin onderwijs en gedragsbeïnvloeding centraal staan, met als doel zo snel mogelijk terug te keren in het reguliere onderwijs (bij voorkeur op de eigen school, of anders op een andere school binnen het samenwerkingsverband).

Met ingang van schooljaar 2013/2014 bestaat de Rebound uit de Huiskamergroep, een speciaal onderdeel bedoeld voor leerlingen met angststoornissen. Het betreft zeer langdurig thuiszitters (langer dan 3 maanden) die weer naar een passende onderwijsplek worden geleid.

Er zijn verschillende redenen geweest om nieuwe programmaonderdelen te starten en/of bestaande onderdelen te staken of over te dragen. Recent speelde de invoering van de Wet passend onderwijs per 1 augustus 2014 een rol. De invoering van de Wet passend onderwijs heeft nieuwe kaders gesteld voor de ondersteuning van leerlingen en studenten in het primair, voortgezet (speciaal) en middelbaar beroepsonderwijs: jongeren dienen zoveel mogelijk een passend ondersteuningsaanbod te ontvangen binnen het reguliere onderwijs. De samenwerkingsverbanden po/vo beschikken hiertoe over het volledige budget voor extra ondersteuning. Zij mogen – binnen kaders – zelf beslissen hoe zij die middelen inzetten en zijn zelf verantwoordelijk voor de indicering van leerlingen. Voor het vso geldt dat de landelijke indicatiecriteria los zijn gelaten. De samenwerkingsverbanden bepalen zelf hoe zij extra ondersteuning toewijzen. Voor het Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen en omstreken (vanaf nu 'het samenwerkingsverband' genoemd) geldt dat zij bij de bekostiging van de ondersteuning de komende jaren moet anticiperen op een dalend exploitatieresultaat.

De vernieuwing van de vmbo-programma's was een belangrijke reden om te stoppen met het aanbod vmbo binnen het Flex College. De invoering van de nieuwe profielen en keuzedelen in het vmbo bleek voor het Flex College organisatorisch en financieel niet haalbaar. Het zou te grote investeringen vragen om het bestaande vmbo-programma te vernieuwen en de mogelijkheid van examinering te behouden. Een tweede reden om het vmbo-aanbod af te bouwen, is de toenevende mate waarin de reguliere vmbo-scholen zelf extra ondersteuning willen en kunnen aanbieden. Dit tezamen leidde tot een daling van het aantal aanmeldingen bij het VMBO binnen het Flex College.

Ook de AKA en het VAVO maken met ingang van schooljaar 2014/2015 geen onderdeel meer uit van het Flex College. Dat heeft te maken met de komst van de nieuwe entree-opleiding, die de bestaande mbo-opleidingen op niveau 1 vervangen heeft, en met de keuze van ROC Nijmegen om deze entree-opleiding zelf te gaan aanbieden. Daarmee kwam er een einde aan de samenwerking met ROC Nijmegen, partner in dit onderwijsaanbod.

In schooljaar 2017/2018 bestaat het Flex College uit de programma's Eigenwijs en de Reboundvoorziening, inclusief de Huiskamergroep.

1.3 Opzet van het onderzoek en vraagstelling

Tegen de achtergrond, zoals besproken in de voorgaande paragraaf, krijgt de vijfde meting van de monitor Flex College een ander karakter dan voorgaande metingen. Om de effecten van het gewijzigde onderwijsaanbod van het Flex College in beeld te brengen is er voor gekozen om met deze monitor een 'ijkpunt' (nulmeting) voor de nieuwe opzet en positionering van het Flex College te realiseren. Aan de hand hiervan kan in een volgende meting vastgesteld worden of het afstoten van de VMBO-lesplaatsen en de Pro-Flex route effect heeft gehad op de instroom, doorstroom en uitstroom (inclusief diplomaresultaat) binnen het reguliere voortgezet onderwijs. Ter referentie

worden in deze 'nulmeting' daarom ook leerling- en stroomgegevens van reguliere onderwijsprogramma's (vmbo) en de Entree-opleiding in beeld gebracht (Bijlage). Deze vijfde meting is dus niet alleen gericht op de monitoring van de doelmatigheid van het Flex College, maar bestaat tevens uit een analyse van de positionering van het Flex College als tussenvoorziening.

In deze rapportage ligt de focus op een drietal thema's:

- Allereerst worden – net als voorgaande metingen – de *kwantitatieve kerncijfers* in beeld gebracht. Het betreft de in-, door- en uitstroom van leerlingen van het Flex College. Bij de uitstromers is gekeken of zij een diploma hebben behaald van het gevolgde programma, of er een succesvolle schakeling heeft plaatsgevonden naar vervolgonderwijs en of zij op termijn een startkwalificatie behalen (extern rendement).
- De resultaten van de kwantitatieve analyse vormen input voor een kwalitatieve analyse, gericht op het 'verhaal achter de cijfers' ofwel op verklaringen voor opvallende ontwikkelingen in de cijfers. In dit kader is met een tiental VO-schoudeiders binnen het samenwerkingsverband gesproken (inclusief een vertegenwoordiger van het praktijkonderwijs). Ook de manager van het VAVO is geïnterviewd. Een overzicht van de geïnterviewde personen is opgenomen in de bijlage.
- De interviews zijn tevens benut om te inventariseren hoe in het reguliere voortgezet onderwijs gedacht wordt over de *functie en positie van het Flex College* in relatie tot passend onderwijs. Hierbij is tevens vooruitgeblkt naar wat de (verwachte) invloed is van de veranderingen binnen het Flex College op het reguliere onderwijs (met name vmbo). Heeft dit effect op de instroom, doorstroom en uitstroom (inclusief diplomaresultaat) van het reguliere vmbo?

Ten behoeve van het onderzoek zijn (administratieve) gegevens, aangeleverd door het Flex College. Deze zijn vervolgens gekoppeld aan de BRON-gegevens van DUO. Laatstgenoemde gegevens zijn alleen beschikbaar voor leerlingen jonger dan 23 jaar en woonachtig in de RMC-regio Arnhem/Nijmegen. Voor leerlingen die ouder zijn dan 23 jaar (dat is alleen van toepassing voor oud-leerlingen van het Flex College) en/of woonachtig zijn buiten deze regio ontbreken deze gegevens.

1.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken beschrijven we de uitkomsten van de vijfde meting van de monitor Flex College. In hoofdstuk 2 staan de leerlingaantallen van het Flex College tot en met schooljaar 2016/2017 centraal. Hierbij ligt de focus op de laatste vier schooljaren, de schooljaren na de laatste (vierde) monitor van het Flex College, uitgevoerd door KBA Nijmegen. Vervolgens komt in hoofdstuk 3 het extern rendement van het Flex College aan bod. Hierbij wordt bekeken in hoeverre leerlingen op het Flex College een diploma behalen en hoe het hen vergaat in hun verdere (school)loopbaan. Ter referentie is een deel van het relevante onderwijsveld in beeld gebracht, het betreft leerlingaantallen van de bij het samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen en omstreken aangesloten scholen in het reguliere vo en van de entree-opleiding van ROC Nijmegen (bijlage). Hoofdstuk 4 is gewijd aan de functie en positionering van het Flex College in relatie tot passend onderwijs. De rapportage wordt in hoofdstuk 5 afgesloten met de conclusies van het onderzoek.

2 Aantal deelnemers Flex College

In dit hoofdstuk komt de nieuwe instroom bij het Flex College aan bod. Gekeken wordt naar de ontwikkeling van het aantal nieuw ingestroomde leerlingen en naar de herkomst van deze leerlingen. In voorgaande metingen werd ook dossieronderzoek gedaan om te kunnen bepalen of het Flex College de juiste doelgroep bereikt en ook daadwerkelijk overbelaste leerlingen opneemt. Uit de metingen kwam evident naar voren dat dit het geval is: leerlingen hebben te maken met meervoudige of multiproblematiek in de persoonlijke en/of gedragsmatige sfeer. Omdat procedures gelijk zijn gebleven, is er geen reden om aan te nemen dat hierin veranderingen zijn opgetreden. In deze (vijfde) meting is dan ook geen dossieronderzoek gedaan.

2.1 Instroom

Centraal in deze meting staan de instroomcohorten 2013/2014 tot en met 2016/2017, de schooljaren na de laatste (vierde) monitor van het Flex College. Ook wordt een vergelijking gemaakt met de schooljaren daarvoor.

Onderstaande tabel toont per programma een overzicht van het aantal nieuw ingestroomde leerlingen bij het Flex College. Te zien is dat de nieuwe instroom de afgelopen jaren fors gedaald is. De grootste daling heeft zich in schooljaar 2013/2014 voorgedaan: het aantal nieuwe ingestroomde leerlingen is in deze periode gedaald van 447 naar 117 leerlingen. Dat heeft te maken met de 'afbouw' en uiteindelijke beëindiging van de AKA en het VAVO als onderdelen van het Flex College. Beide programma's tezamen waren goed voor meer dan driekwart van de totale instroom bij het Flex College, maar maken vanaf schooljaar 2014/2015 geen onderdeel meer uit van het onderwijsaanbod bij het Flex College.

Een tweede daling heeft zich in schooljaar 2015/2016 voorgedaan. In het VMBO heeft de daling zich ingezet nadat duidelijk werd dat het diplomagerichte programma zou gaan verdwijnen. Bij de Rebound is een tijdelijke daling zichtbaar in schooljaar 2015/2016. Immers, in schooljaar 2016/2017 is het aantal nieuw ingestroomde leerlingen weer gegroeid (van 40) naar 60. Dat is meer dan driekwart van het totaal aantal nieuwe instromers in dat jaar.

De instroom van Eigenwijs is sinds 2011/2012 elk jaar gedaald. Met name de laatste twee jaren is de instroom relatief laag. De daling treedt zowel op bij de instroom vanuit havo/vwo als bij de instroom vanuit vmbo-t (zie tabel 2.3b).

Tabel 2.1 – Aantal nieuw ingestroomde leerlingen Flex College, per programma

Programma FC	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
VMBO	32	33	39	28	28	16	3
Eigenwijs	23	33	31	25	22 ²	15	12
Rebound	<i>nb</i>	<i>nb</i>	38	56 ¹	55	40	60 ³
- <i>Huiskamergroep</i>	-	-	-	15	14	13	18
Pro-Flex	-	-	-	8	11	4	3
AKA	84	60	44	-	-	-	-
Vavo	296	288	295	-	-	-	-
Totaal Flex College	435	414	447	117	116	75	78

¹ 4 leerlingen stromen in hetzelfde schooljaar intern door naar Eigenwijs.

² 1 leerling stroomt in hetzelfde schooljaar intern door naar HKP.

³ 1 leerling stroomt in hetzelfde schooljaar intern door naar Eigenwijs.

Wanneer we kijken naar de herkomst van de nieuw ingestroomde leerlingen bij het Flex College blijkt dat verreweg de meeste leerlingen afkomstig zijn uit het voortgezet onderwijs. Meer dan de helft van hen is afkomstig uit het vmbo.

Tabel 2.2 – Herkomst nieuw ingestroomde leerlingen Flex College (peildatum 1 oktober)

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Primair onderwijs	7	7	5	5	-	-	2	4
- BO	4	4	4	4	-	-	1	2
- SO/SBO	3	3	1	1	-	-	1	2
Voortgezet onderwijs	103	94	105	95	55	100	54	96
- VO-breed	9	8	15	14	5	9	7	13
- Vmbo	63	57	64	61	31	56	32	57
- Havo/vwo	21	19	14	13	12	22	11	20
- PRO	6	5	8	7	5	9	4	7
- VSO	4	4	4	4	2	4	-	-
Totaal	110	100	110	100	55	100	56	100
Onbekend	7		6		20		22	

Een onderscheid naar programma wijst uit dat de herkomst van de nieuw ingestroomde leerlingen nauw samenhangt met het onderwijs dat in het betreffende programma van het Flex College wordt aangeboden:

- leerlingen in het programma VMBO zijn vooral afkomstig uit het vmbo;
- leerlingen van Eigenwijs zijn vooral afkomstig uit het havo/vwo en (in iets mindere mate) vmbo(t);
- leerlingen in de Pro-Flex route zijn vooral afkomstig uit het praktijkonderwijs, en in mindere mate vmbo.

Bij de Rebound is veel variatie zichtbaar in de herkomst van nieuw ingestroomde leerlingen. Het merendeel van de leerlingen is afkomstig uit het vmbo, maar de Rebound kende de afgelopen jaren ook leerlingen afkomstig uit het havo/vwo, PRO, VSO en zelfs primair onderwijs.

Tabel 2.3a – Herkomst nieuw ingestroomde leerlingen VMBO

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Voortgezet onderwijs	24	100	27	100	12	100	3	100
- VO-breed	-	-	3	11	-	-	-	-
- Vmbo	22	92	21	78	11	92	2	67
- Havo/vwo	-	-	-	-	-	-	-	-
- PRO	2	8	1	4	1	8	1	33
- VSO	-	-	2	7	-	-	-	-
Totaal	24	100	27	100	12	100	3	100
Onbekend	4		1		4		-	

Tabel 2.3b – Herkomst nieuw ingestroomde leerlingen Eigenwijs

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Voortgezet onderwijs	24	100	20	100	12	100	8	100
- VO-breed	1	4	1	5	3	25	-	-
- Vmbo	6	25	9	45	3	25	3	38
- Havo/vwo	13	54	9	45	6	50	5	63
- PRO	-	-	-	-	-	-	-	-
- VSO	4	17	1	5	-	-	-	-
Totaal	24	100	20	100	12	100	8	100
Onbekend	1		2		3		4	

Tabel 2.3c – Herkomst nieuw ingestroomde leerlingen Rebound (incl. Huiskamergroep)

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Primair onderwijs	7	13	5	10	-	-	2	5
- BO	4	7	4	8	-	-	1	2
- SO/SBO	3	6	1	2	-	-	1	2
Voortgezet onderwijs	47	87	47	90	27	100	41	95
- VO-breed	8	15	11	21	2	7	7	16
- Vmbo	31	57	29	56	16	59	27	63
- Havo/vwo	8	15	5	10	6	22	6	14
- PRO	-	-	2	4	1	4	1	2
- VSO	-	-	-	-	2	7	-	-
Totaal	54	100	52	100	27	100	43	100
Onbekend	2		3		13		17	

Tabel 2.3d – Herkomst nieuw ingestroomde leerlingen Pro-Flex

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Voortgezet onderwijs	8	100	11	100	4	100	2	100
- VO-breed	-	-	-	-	-	-	-	-
- Vmbo	4	50	5	45	1	25	-	-
- Havo/vwo	-	-	-	-	-	-	-	-
- PRO	4	50	5	45	3	75	2	100
- VSO	-	-	1	9	-	-	-	-
Totaal	8	100	11	100	4	100	2	100
Onbekend	-		-		-		1	

2.2 Aantal deelnemers

Onderstaande tabel toont het totaal aantal leerlingen dat onderwijs op het Flex College heeft gevolgd. Zichtbaar is dat het totaal aantal leerlingen de afgelopen jaren fors gedaald is (van 661 naar 126), conform de ontwikkeling in de nieuwe instroom.

Tabel 2.4 – Aantal leerlingen Flex College, per programma

Programma	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
VMBO	141	103	77	77	76	70	43	14
Eigenwijs	68	55	63	67	65	68	58	37
Rebound	Nb	nb	nb	37	59	67	55	67
- Huiskamergroep	-	-	-	-	16	20	19	22
Pro-Flex	-	-	-	-	11	19	17	8
AKA	105	133	126	93	1	-	-	-
VAVO	347	374	353	338	-	-	-	-
Totaal Flex College	661	665	619	612	212	224	173	126

2.3 Conclusies

- Het aantal leerlingen en de instroom van nieuwe leerlingen in het Flex College is sterk gedaald.
- De belangrijkste oorzaak van de daling is het beëindigen (AKA, VAVO) en afbouwen (VMBO, Pro-Flex) van programma's.
- Daarnaast heeft Eigenwijs te maken met een daling van het aantal leerlingen, die zich al langer voordeed, maar in de laatste twee jaar versneld is.
- De Rebound maakt nu veruit het grootste deel uit van de instroom en van het aantal leerlingen binnen het Flex College. De instroom van de Rebound is relatief stabiel en vertoont geen daling.

3 Uitstroom Flex College

In dit hoofdstuk komt de uitstroom bij het Flex College aan bod. Het onderwijs op het Flex College is gericht op terugkeer naar onderwijs. Dat kan betekenen dat leerlingen nog tijdens hun traject op het Flex College terugstromen naar hun school van herkomst, maar het kan ook doorstroom naar een vervolgopleiding inhouden. Hoe dan ook staat het vervolgen van de schoolloopbaan voorop, zeker ook omdat de meeste leerlingen op het moment van uitstroom bij het Flex College nog geen startkwalificatie hebben behaald.

Beschreven wordt het rendement van de diverse programma's van het Flex College. Daarbij komt aan de orde (1) of leerlingen hun traject op het Flex College (indien mogelijk) afsluiten met een diploma (diplomaresultaat), (2) waar de leerlingen na uitstroom uit het Flex College naartoe gaan (uitstroombestemming) en (3) het succes in de verdere (school)loopbaan.

Wat betreft het succes in de verdere (school)loopbaan is per uitstroomcohort weergegeven hoeveel leerlingen op een bepaald peilmoment (peildatum 1 oktober) *in opleiding* zijn, een *startkwalificatie* hebben behaald of *voortijdig schoolverlater* zijn. Deze informatie is afkomstig uit de BRON-gegevens van DUO, en is beschikbaar tot en met oktober 2016. Het totaal aantal leerlingen is niet altijd gelijk aan het aantal uitstromers in het betreffende uitstroomjaar en kan ook per peilmoment verschillen. Dat heeft te maken met de beschikbaarheid van de onderwijsgegevens. Deze gegevens zijn louter beschikbaar voor jongeren tot 23 jaar die woonachtig zijn in de RMC-regio Arnhem/Nijmegen. Voor leerlingen die ouder zijn dan 23 jaar of die zijn verhuisd naar een andere regio zijn dus geen gegevens (meer) beschikbaar.

De focus in dit hoofdstuk ligt op de cohorten 2013/2014 tot en met 2015/2016, en deels 2016/2017². Zoals reeds gemeld zijn leerlingen in dit hoofdstuk op een andere manier 'ingedeeld' als in het voorgaande hoofdstuk. In plaats van een instroomcohort wordt gebruikgemaakt van een uitstroomcohort. Daartoe behoren alle leerlingen die in een schooljaar bij Flex College zijn uitgestroomd. Leerlingen die intern binnen het Flex College zijn doorgestroomd worden (nog) niet tot de uitstroom gerekend. Tabel 3.1 toont een overzicht van de aantallen.

Tabel 3.1 – Aantal uitgestroomde leerlingen Flex College, per programma

Programma	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
VMBO	56	52	35	34	35	55	30	15
Eigenwijs	29	25	28	33	28	28	35	24
Rebound	<i>nb</i>	<i>nb</i>	<i>nb</i>	20	36	36	47	53
- <i>Huiskamergroep</i>	-	-	-	-	9	11	13	15
Pro-Flex	-	-	-	-	4	7	13	8
AKA	69	74	79	93	1	-	-	-
Vavo	281	310	310	338	-	-	-	-
Totaal Flex College	435	461	452	518	104	126	125	100

² Bij uitstroomcohort 2016/2017 is (nog) geen koppeling van BRON-gegevens mogelijk, vanwege peildatum 1 oktober 2017.

3.1 VMBO

De jaarlijkse uitstroom van het VMBO is de afgelopen jaren afgenomen, in lijn met de afbouw van het programma en de daardoor dalende instroom en deelnemersaantallen.

Voordat we ingaan op het externe rendement van het VMBO moeten we constateren dat de omvangrijke veranderingen in het Flex College – met name het wegvallen van de interne AKA en de afbouw van het VMBO-programma – het beeld van de uitstroom grillig en moeilijk te interpreteren maken. Een illustratie daarvan is de eenmalig hoge uitstroom in het jaar 2014/2015, waarvoor geen duidelijke verklaring blijkt te zijn.

Diplomaresultaat

Het percentage leerlingen dat het VMBO gediplomeerd verlaat, noemen we het diplomaresultaat. In schooljaar 2015/2016 bedraagt het diplomaresultaat 30 procent, hetgeen betekent dat 30 procent van de leerlingen het VMBO van het Flex College gediplomeerd verlaten heeft.

Met ingang van schooljaar 2013/2014 geeft het diplomaresultaat een 'rommelig' beeld. In de schooljaren 2009/2010 tot en met 2012/2013 schommelde het diplomaresultaat tussen circa 60 en 70 procent. Vanaf schooljaar 2013/2014 vertoont het diplomaresultaat veel grotere schommelingen (tussen 30 en 67 procent). Waarschijnlijk heeft dit te maken met het wegvallen van de AKA als onderdeel van het Flex College. Tot en met schooljaar 2012/2013 waren ongediplomeerde leerlingen van het VMBO die doorstroomden naar de AKA niet zichtbaar in deze cijfers. Zij stroomden immers intern door in het Flex College (van programma VMBO naar AKA) en behoorden (nog) niet tot de uitstroom. Na schooljaar 2012/2013 kunnen ongediplomeerde leerlingen van het VMBO nog steeds doorstromen naar de AKA/Entree-opleiding, maar niet meer binnen het Flex College. Zij verlaten in dit geval het Flex College en behoren daarmee tot het uitstroomcohort. Kortom, waar de ongediplomeerde VMBO-leerlingen die doorstroomden naar de AKA voorheen niet zichtbaar waren in de cijfers (immers interne doorstroom), behoren zij nu tot de uitstroom.

Uitstroombestemming

Het merendeel van de uitgestroomde VMBO-leerlingen stroomt door naar vervolgonderwijs, met name het mbo. Ook hier is het beeld na schooljaar 2012/2013 'grillig'. Het aantal VMBO-leerlingen dat uitstroomt naar het MBO schommelt vanaf dat moment van 46, naar 67, naar 47 en weer naar 73 procent.

Situatie na verlaten Flex College

Bij de 'situatie na verlaten van het Flex College' kijken we maximaal vijf jaar vooruit. Immers na vijf jaar is een groot deel van de leerlingen uit de BRON-bestanden van DUO verdwenen, omdat zij de leeftijd van 23 jaar zijn gepasseerd.

Wat opvalt is dat na verloop van twee jaar het aandeel oud-leerlingen van het Flex College dat nog een (vervolg)opleiding volgt ('in opleiding' is) sterk afneemt. Dit heeft ermee te maken dat het merendeel van hen na verloop van twee jaar niet meer leerplichtig is.

Vanaf twee jaar na uitstroom en verder is ook het aantal (oud-)leerlingen met een startkwalificatie en het aantal voortijdig schoolverlaters relatief stabiel. Grofweg is in de jaren daarna 60-70 procent voortijdig schoolverlater en heeft grofweg 20-25 procent van de uitstromers een startkwalificatie behaald. Ter vergelijking: bij OPDC Utrecht – uitstroom vmbo basis/kader – is na verloop van (dezelfde) tijd grofweg 30-40 procent voortijdig schoolverlater en heeft grofweg 10-15 procent van de uitstromers een startkwalificatie behaald.

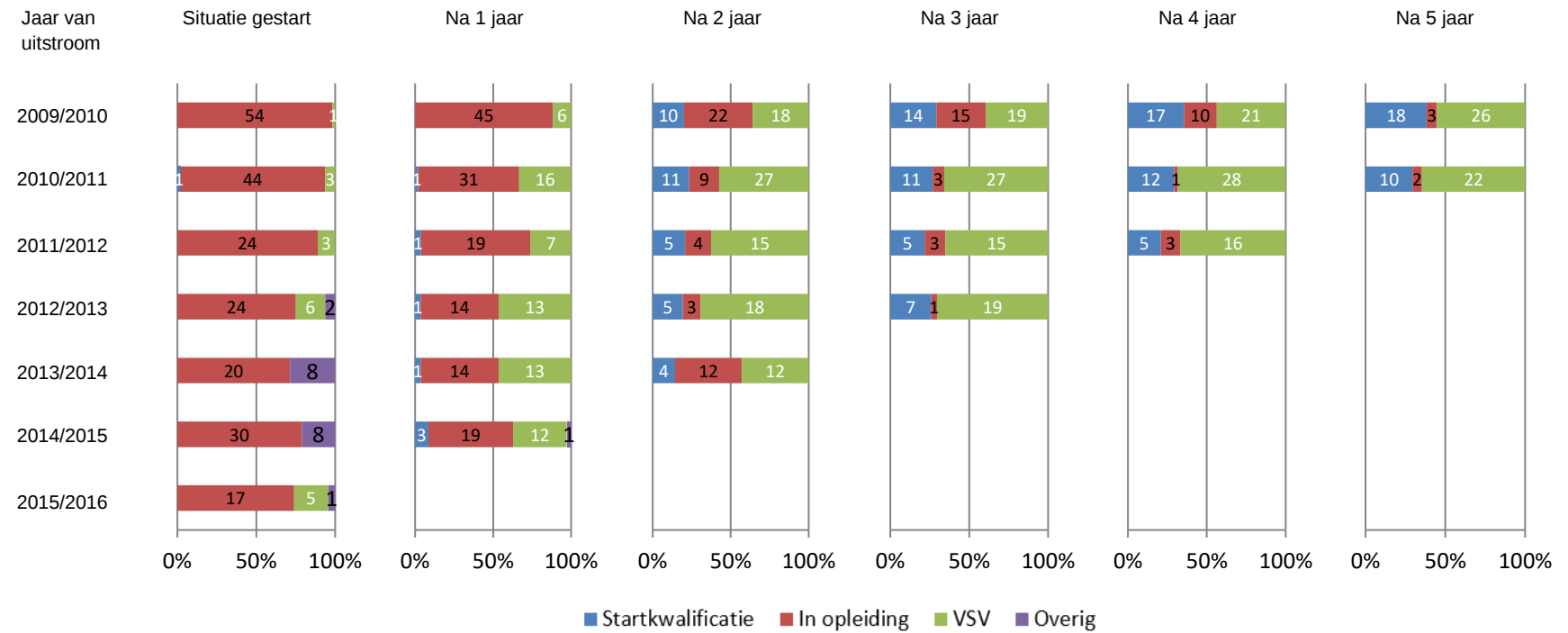
Tabel 3.2 – Diplomaresultaat VMBO

	2009/2010		2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Diploma	33	59	37	71	22	63	21	62	12	34	28	51	9	30	10	67
Geen diploma	20	36	14	27	11	31	12	35	16	46	20	36	17	57	1	7
Onbekend	3	5	1	2	2	6	1	3	7	20	7	13	4	13	4	27
Totaal	56	100	52	100	35	100	34	100	35	100	55	100	30	100	15	100

Tabel 3.3 – Uitstroombestemming VMBO

	2009/2010		2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Onderwijs	49	88	48	92	32	91	23	68	23	66	40	73	18	60	11	73
- VO	2	4	3	6	7	20	-	-	3	9	-	-	1	3	-	-
- VSO/Pro	9	16	2	4	1	3	6	18	4	11	3	5	3	10	-	-
- MBO	36	64	39	75	22	63	17	50	16	46	37	67	14	47	11	73
- Overig	2	4	4	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Werk	-	-	-	-	-	-	1	3	3	9	1	2	4	13	-	-
Hulpverlening	2	4	1	2	-	-	5	15	2	6	3	5	1	3	1	7
Anders/onbekend	5	9	3	6	3	9	5	15	7	20	11	20	7	23	3	20
Totaal	56	100	52	100	35	100	34	100	35	100	55	100	30	100	15	100

Figuur 1 – Situatie van leerlingen VMBO na het verlaten van Flex College (absolute aantallen in de balken, onderin de percentages)

3.2 Eigenwijs

De uitstroom bij Eigenwijs is in de loop der jaren redelijk constant gebleven en schommelt tussen circa 25 en 35 leerlingen.

Diplomaresultaat

Het diplomaresultaat, ofwel het percentage leerlingen dat Eigenwijs gediplomeerd verlaat, is over een reeks van jaren 'schommelend'. Dat komt mede door de kleine aantallen: een paar gediplomeerde uitstromers meer of minder scheelt veel in percentages.

In schooljaar 2013/2014 heeft Eigenwijs een relatief hoog diplomaresultaat (in vergelijking met het jaar daarvoor), maar in de laatste twee jaar is een toename zichtbaar van ongediplomeerde uitstroom naar het VAVO (in percentages). Mogelijk heeft dit te maken met een nauwere samenwerking tussen Eigenwijs en het VAVO. De 'onrustige' cijfers zullen mede het gevolg zijn van het 'vertrek' van het VAVO uit het Flex College. Toen het VAVO nog onderdeel was van het Flex College konden ongediplomeerde leerlingen van Eigenwijs 'intern' doorstromen naar het VAVO en behoorden (nog) niet tot de uitstroom. Na beëindiging van het VAVO bij het Flex College behoren de leerlingen die vanuit Eigenwijs ongediplomeerd doorstromen naar het VAVO tot de uitstromers. Eenzelfde verklaring kwam in de voorgaande paragraaf naar voren bij de ongediplomeerde doorstromers van het VMBO naar de AKA/Entree.

Uitstroombestemming

Eigenwijs kent een hoge doorstroom naar vervolgonderwijs. De laatste jaren gaat het om circa 70 procent. Het type vervolgonderwijs hangt logischerwijs samen met het type onderwijs dat leerlingen bij Eigenwijs gevolgd hebben. Vmbo-t leerlingen vervolgen hun schoolloopbaan merendeels in het mbo, havo-leerlingen vervolgen hun schoolloopbaan merendeels op het VAVO of hbo.

Eigenwijs kent traditioneel ook relatief veel (noodgedwongen) 'afhakkers'. Het betreft leerlingen met zware problematiek, voor wie uitstroom richting hulpverlening soms onvermijdelijk is, maar ook oudere deelnemers, die uitstromen richting werk of anderszins uit beeld raken.

Situatie na verlaten Flex College

Van de in schooljaar 2015/2016 bij Eigenwijs uitgestroomde leerlingen zijn er elf voortijdig schoolverlater geworden, oftewel 42 procent. Dat is hoger dan in voorgaande jaren het geval was, en houdt verband met de toegenomen uitstroom richting werk en hulpverlening: drie van hen zijn uitgestroomd richting werk en één naar hulpverlening. De overige voortijdig schoolverlaters zouden zijn doorgestroomd naar (vervolg)onderwijs (5x) of hebben een onbekende uitstroombestemming (2x). Dit betreft leerlingen in zowel het vmbo-tl als het havo.

Opvallend is de ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters. Te zien is dat het percentage voortijdig schoolverlaters voor de uitstroomcohorten 2009/2010 tot en met 2011/2012 daalt naarmate leerlingen langer bij Flex College zijn uitgestroomd. Dat komt doordat een aantal leerlingen enkele jaren na uitstroom besluit toch weer met een opleiding te beginnen. In de uitstroomcohorten 2013/2014 tot en met 2015/2016 blijft het percentage voortijdig schoolverlaters ongeveer gelijk.

Ook het aantal leerlingen dat een startkwalificatie heeft behaald neemt toe naarmate leerlingen langer bij Flex College zijn uitgestroomd. Dat geldt wel pas wanneer leerlingen langer dan twee jaar zijn uitgestroomd.

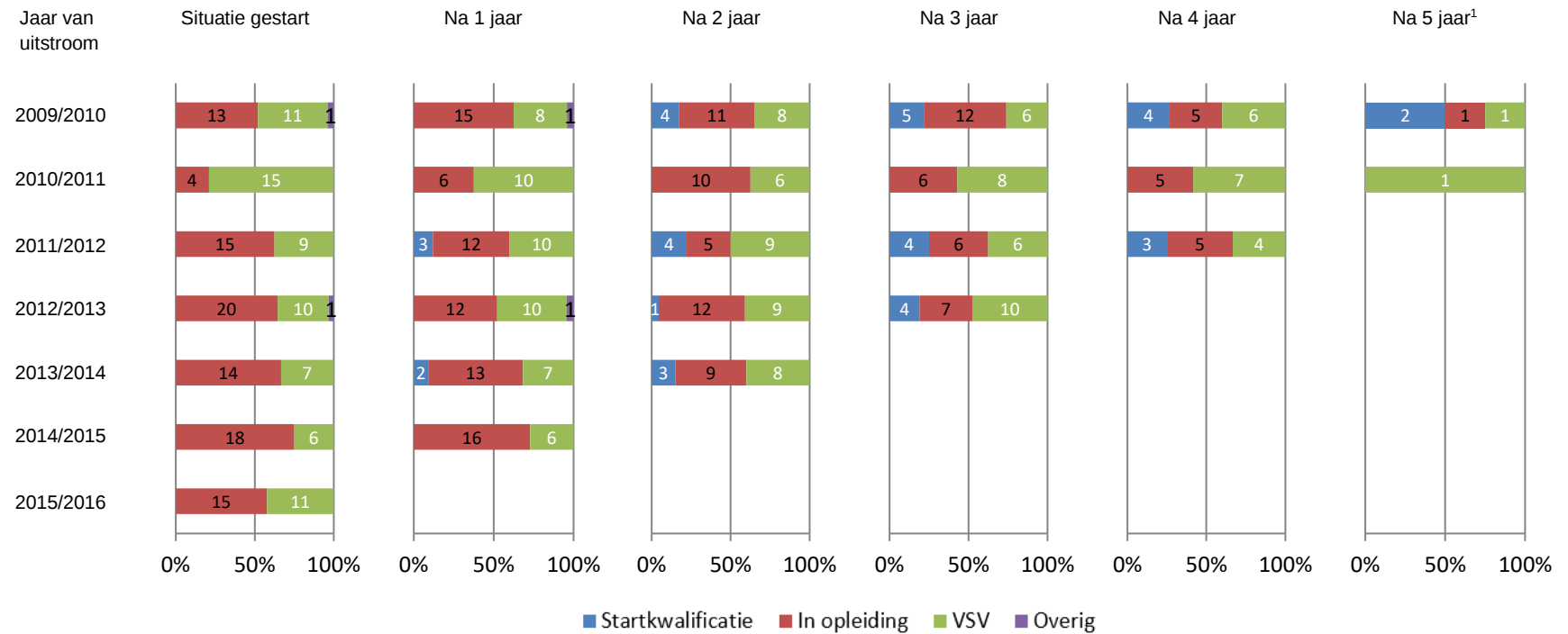
Tabel 3.4 – Diplomaresultaat Eigenwijs

	2009/2010		2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Diploma	12	41	14	56	16	57	12	36	16	57	20	71	22	63	11	46
Geen diploma	13	45	10	40	10	36	19	58	10	36	5	18	10	29	11	46
Onbekend	4	14	1	4	2	7	2	6	2	7	3	11	3	9	2	8
Totaal	29	100	25	100	28	100	33	100	28	100	28	100	35	100	24	100

Tabel 3.5 – Uitstroombestemming Eigenwijs

	2009/2010		2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Onderwijs	14	48	11	44	14	50	19	58	19	68	22	79	25	71	17	71
- VO	-	-	1	4	1	4	1	3	-	-	1	4	-	-	1	4
- VAVO	-	-	-	-	2	7	2	6	5	18	2	7	7	20	5	21
- VSO/Pro	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
- MBO	10	34	6	24	8	29	13	39	9	32	14	50	11	31	9	38
- HBO	2	7	3	12	2	7	2	6	5	18	5	18	5	14	2	8
- Overig	2	7	1	4	1	4	1	3	-	-	-	-	1	3	-	-
Werk	6	21	7	28	7	25	4	12	1	4	1	4	4	11	3	13
Hulpverlening	2	7	4	16	4	14	3	9	1	4	1	4	3	9	1	5
Anders/onbekend	7	24	3	12	3	11	7	21	7	25	4	14	3	9	3	13
Totaal	29	100	25	100	28	100	33	100	28	100	28	100	35	100	24	100

Figuur 2 – Situatie van leerlingen Eigenwijs na het verlaten van Flex College (absolute aantallen in de balken, onderin de percentages)

¹ De meeste leerlingen hebben 5 jaar na uitstroom de leeftijd van 23 jaar bereikt en zijn daardoor niet meer bekend in de BRON-bestanden van DUO

3.3 Rebound

Afronding programma

Het aantal uitgestroomde leerlingen van de Rebound is de afgelopen jaren toegenomen, van 36 leerlingen in schooljaar 2013/2014 tot 53 leerlingen in schooljaar 2016/2017. Ook het percentage leerlingen dat het traject afrondt en terug gaat naar de school van herkomst is toegenomen en bedraagt in de schooljaren 2014/2015 tot en met 2016/2017 circa 30 procent. Het merendeel van de uitstromers heeft het traject niet afgerond en stroomt niet terug naar de school van herkomst (zij stromen merendeels door naar een andere opleiding buiten het Flex College en, in mindere mate, naar werk, hulpverlening, anders).

Tabel 3.6 – Afronding Rebound (incl. Huiskamergroep)

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Afgerond	3	8	10	28	15	32	16	30
Niet afgerond	27	75	24	67	22	47	29	55
Onbekend	6	17	2	6	10	21	8	15
Totaal	36	100	36	100	47	100	53	100

Uitstroombestemming

Hoewel nog altijd de meeste Rebound-leerlingen doorstromen richting vervolgonderwijs, is dit percentage de laatste jaren wel gedaald. Waar het in schooljaar 2013/2014 nog ging om driekwart van de leerlingen schommelt dit percentage in de jaren daarna tussen circa 50 en 60 procent. Vooral het percentage leerlingen dat doorstroomt richting het voortgezet onderwijs is gedaald. De uitstroom richting hulpverlening lijkt daarentegen iets te zijn toegenomen. In 2015/2016 en 2016/2017 gaat het daarbij om respectievelijk negen en zes leerlingen (19 en 11 procent). Dit duidt mogelijk op een verzwaring van de doelgroep. Opvallend is ook het hoge percentage leerlingen in schooljaar 2016/2017 van wie de uitstroombestemming anders/onbekend is (40 procent). In bijna alle gevallen gaat het om leerlingen waarbij, ook bij het Flex College, geen zicht is op de uitstroombestemming.

Tabel 3.7 – Uitstroombestemming Rebound (incl. Huiskamergroep)

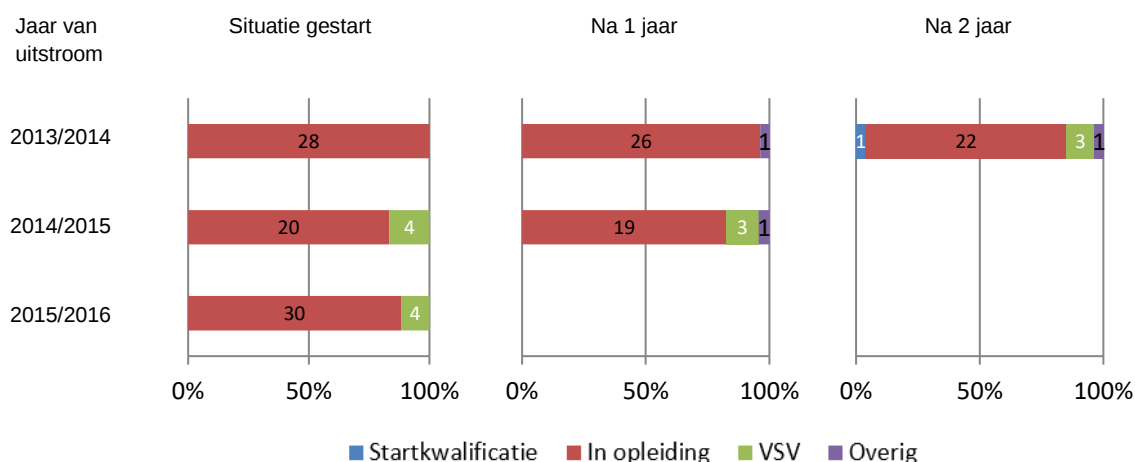
	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Opleiding	27	75	21	58	28	60	26	49
- VO	17	47	3	8	8	17	7	13
- VAVO	-	-	2	6	1	2	1	2
- VSO/Pro	9	25	9	25	11	23	9	17
- MBO	1	3	7	19	8	17	9	17
Werk	-	-	2	6	1	2	-	-
Hulpverlening	3	8	3	8	9	19	6	11
Anders/onbekend	6	17	10	28	9	19	21	40
Totaal	36	100	36	100	47	100	53	100

Situatie na verlaten Flex College

Een grote meerderheid van de uitgestroomde Rebound-leerlingen bevindt zich in de jaren daarna nog steeds in onderwijs. Dat is logisch omdat deze leerlingen, in vergelijking met de leerlingen van de andere programma's, bij uitstroom gemiddeld jonger zijn en dus nog enkele jaren na uitstroom leerplichtig. Slechts een enkeling valt toch uit en wordt voortijdig schoolverlater.

Van de in schooljaar 2015/2016 uitgestroomde leerlingen zijn vier leerlingen voortijdig schoolverlater geworden (12 procent). Het betreft allen leerlingen die zijn uitgestroomd naar hulpverlening, waarvan één leerling jonger dan 18 jaar en dus kwalificatieplichtig is.

Figuur 3 – Situatie van leerlingen Rebound (incl. Huiskamergroep) na het verlaten van Flex College (absolute aantallen in de balken, onderin de percentages)

3.4 Pro-Flex

Afronding programma

De Pro-Flex route heeft bestaan van januari 2014 tot en met schooljaar 2016/2017. Onderstaande tabel laat zien dat het aantal uitgestroomde leerlingen vanaf de start van het programma is toegenomen, tot dertien leerlingen in schooljaar 2015/2016. In het daaropvolgende jaar – en tevens laatste jaar van de Pro-Flex route binnen het Flex College – is dit aantal weer gedaald tot acht leerlingen. Vrijwel alle uitgestroomde leerlingen hebben het traject niet afgerond en zijn (tussentijds) uitgestroomd naar een andere opleiding (buiten het Flex College).

Tabel 3.8 – Afronding Pro-Flex

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Afgerond	-	-	1	14	-	-	-	-
Niet afgerond	2	50	5	71	10	77	8	100
Onbekend	2	50	1	14	3	23	-	-
Totaal	4	100	7	100	13	100	8	100

Uitstroombestemming

Hoewel het gaat om kleine aantallen is duidelijk dat de meeste leerlingen uitstromen richting vervolgonderwijs, en met name richting mbo. In de jaren 2015/2016 en 2016/2017 stromen er ook enkele leerlingen (respectievelijk drie en twee) uit richting werk.

Tabel 3.9 – Uitstroombestemming Pro-Flex

	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Opleiding	2	50	5	71	7	54	5	63
- VO	-	-	-	-	1	8	-	-
- VSO	-	-	2	29	-	-	-	-
- PRO	-	-	2	29	-	-	-	-
- MBO	2	50	1	14	6	46	5	63
Werk	-	-	-	-	3	23	2	25
Hulpverlening	2	50	-	-	-	-	-	-
Anders/onbekend	-	-	2	29	3	23	1	13
Totaal	4	100	7	100	13	100	8	100

Situatie na verlaten Flex College

Hoewel nog steeds de meeste leerlingen in de Pro-Flex route direct na uitstroom hun loopbaan in het onderwijs voortzetten, geldt dat voor de jaren daarna iets minder. Van de leerlingen die in schooljaar 2015/2016 zijn uitgestroomd, zijn zeven leerlingen direct na uitstroom nog in opleiding, drie leerling zijn uitgestroomd naar werk en van de overige leerlingen is de uitstroombestemming onbekend. Eén tot twee jaar na uitstroom (cohorten 2013/2014 en 2014/2015) neemt het aantal jongeren dat nog in opleiding is af. Geen enkele uitstromer van de Pro-Flex route heeft inmiddels een startkwalificatie behaald. Dat is logisch, omdat leerlingen van het praktijkonderwijs zijn vrijgesteld van de kwalificatieplicht, zij kunnen dus ook geen voortijdig schoolverlater worden.

3.5 Conclusies

- De uitstroom- en rendementscijfers van het Flex College over de laatste vier jaren worden sterk beïnvloed door de veranderingen in het programma-aanbod van het Flex College. Niet alleen de afbouw van nog lopende programma's (VMBO, Pro-Flex), maar ook het verdwijnen van de 'interne' AKA en het VAVO drukken een stempel.
- Voor de aflopende programma's VMBO en Pro-Flex zijn de gegevens over uitstroomrendement minder relevant. Door teruglopende en kleine aantallen zijn de gegevens grillig en weinig betrouwbaar.
- Het diplomaresultaat van Eigenwijs is in de laatste twee jaar iets gedaald, maar wisselt ook over de loop van meerdere jaren. Door de relatief kleine aantallen zijn de percentages gevoelig voor schommelingen. De doorstroom naar vervolgonderwijs ligt hoog en over een reeks van jaren is het aantal leerlingen dat voortijdig schoolverlater wordt gering.
- Ongeveer een derde van de leerlingen uit de Rebound gaat terug naar de school van herkomst. Het merendeel vervolgt de schoolloopbaan op een andere school, met name in het mbo en in het vso en praktijkonderwijs.

4 Positionering van het Flex College binnen passend onderwijs

De veranderingen in het programma-aanbod van het Flex College spelen zich af tegen de achtergrond van bredere ontwikkelingen in het onderwijs, waarvan de invoering van passend onderwijs de belangrijkste is. In dit hoofdstuk kijken we hoe het afbouwen van het VMBO-programma en de Pro-Flex-route zich verhouden tot de bredere ontwikkeling in het reguliere onderwijs en wat de impact is van de afbouw voor het reguliere onderwijs. De uitkomsten zijn gebaseerd op interviews met een tiental VO-schoolleiders binnen het samenwerkingsverband (inclusief de directeur van het praktijkonderwijs en de manager van het VAVO).

4.1 De ondersteuningsbehoeftematrix

Voor een goed begrip van de positionering van het Flex College binnen passend onderwijs is de zogenaamde ondersteuningsbehoeftematrix (OBM) van belang. Binnen het samenwerkingsverband wordt met dit instrument gewerkt om de ondersteuningsbehoefte van een leerling in beeld te brengen.

In de OBM³ zijn de ondersteuningsbehoeften ingedeeld in vijf niveaus⁴. De niveaus verschillen in een oplopende mate van intensiteit en specialiteit van de ondersteuning (zie kader). Niveau 1 en 2 vallen onder de basisondersteuning die elke vo-school biedt. Ondersteuning op niveau 3, 4 en 5 betreft de extra ondersteuning.

Niveaus van ondersteuningsbehoeften

- Niveau 1: Leerling heeft geen extra ondersteuningsvragen en kan zelfstandig (met de basisondersteuning van de school) functioneren;
- Niveau 2: Leerling heeft lichte ondersteuningsvragen waarop vo-school antwoord dient te geven (bijvoorbeeld kortdurende begeleiding door de mentor of ondersteuner op het gebied van sociaal emotionele vaardigheden);
- Niveau 3: Leerling heeft zware ondersteuningsvragen die beantwoord worden met specialistische ondersteuning, speciale hulpmiddelen en/of extra begeleidingstijd (bijvoorbeeld een aangepast rooster met studiebegeleiding). Voor de bekostiging van deze extra ondersteuning ontvangt de school een ondersteuningspakket. Wanneer de leerling ondanks de extra ondersteuning niet langer op de eigen vo-school kan functioneren, maar de problematiek niet zo zwaar is dat hij of zij in het vso thuishoort, dan komt (tijdelijke) plaatsing bij het Flex College in beeld;
- Niveau 4: Leerling heeft ondersteuningsvragen die de school niet kan beantwoorden. Deze leerling kan meestal niet op een reguliere vo-school functioneren en gaat (tijdelijk) naar een vso-school;
- Niveau 5: Leerling staat ingeschreven op een vso-school. Anders dan op niveau 4, wordt de aanvullende ondersteuning georganiseerd in school met behulp van externe partners, bekostigd vanuit de Wet langdurige zorg (WJZ) en de Jeugdwet.

3 Zie: Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o. (2016). Ondersteuningsplan 2015-2018.

4 Oorspronkelijk bestond de matrix uit vier niveaus. Tijdens het eerste jaar passend onderwijs is gebleken dat in vso-scholen (met name cluster 3) voor een aantal leerlingen alleen onderwijs verzorgd kan worden als er voldoende specialistische begeleiding/verzorging aanwezig is.

Het aanbod van het Flex College bevindt zich op niveau 3, net als de extra, meer specialistische ondersteuning die binnen de reguliere school verzorgd kan worden.

De recente afbouw van het VMBO-programma kan gezien worden als een verschuiving op niveau 3, van het Flex College naar de reguliere scholen.

4.2 Afbouw VMBO

Uit de interviews met de schoolleiders komt naar voren dat men de afbouw van het VMBO-programma bij het Flex College als een logische stap ziet: passend onderwijs - en meer specifiek het beleid van het samenwerkingsverband – is erop gericht om de ondersteuning binnen de school te versterken, waardoor meer leerlingen op de eigen school kunnen blijven. Door de ondersteuningscapaciteit van de scholen op niveau 3 van de OBM te vergroten, neem de behoefte aan plaatsing op het Flex College af.

De volgende ontwikkelingen die de schoolleiders benoemen, bevestigen dat gewerkt wordt aan de vergroting van de ondersteuningscapaciteit.

- a. Bij de opleidingsteams is meer ondersteuning en expertise ondergebracht, onder meer door de aanvulling van de begeleiders passend onderwijs (BPO's), de voormalig ambulante begeleiders van de Regionale ExpertiseCentra (REC's)⁵. Er is meer aandacht voor verspreiding van specialistische, handelingsgerichte informatie met betrekking tot de beperking onder alle teamleden. Daarnaast helpt het Ondersteuningsplatform (OSP) van het samenwerkingsverband door het geven van advies bij en het regelen van zware ondersteuning. Gelden uit de individuele ondersteuningspakketten, aangevuld met middelen uit de basisbekostiging en eventuele subsidie⁶ worden aangewend om het handelingsrepertoire binnen het reguliere vo uit te breiden en/of te verbeteren.
- b. Bij de ondersteuning wordt meer ingezet op preventie. Door te investeren in een goede aansluiting van de interne ondersteuningsketen wordt getracht beter bij te sturen en probleem-escalatie te voorkomen. Het komt voor dat scholen budget vanuit de innovatiegelden hebben aangevraagd en dit hebben ingezet om professionals aan te trekken die de werkprocedures hebben geëvalueerd en een verbeteraanpak hebben gefaciliteerd. Resultierend in een meer handelingsgericht werken. Dit uit zich onder andere in duidelijke afspraken over hoe en welke leerlingen in aanmerking komen voor extra ondersteuning, duidelijke doelstellingen, een duidelijke rolverdeling en meer betrokkenheid door ouders/verzorgers;
- c. In scholen zijn interne voorzieningen ingericht voor leerlingen die tijdelijk niet in de les kunnen functioneren. Zo hebben de meeste scholen een time-out voorziening of – indien de school groot genoeg is – een interne reboundklas/opvangklas in het leven geroepen. Richting de toekomst beogen de scholen hierin meer stappen te zetten (aanwezigheid prikkelarme werkruimte met toezicht, specialistische achterwacht, aanbieden van een aangepast individueel rooster, bieden van een alternatief leerplan of examen, plaatsen van leerling in een kleine groep, bieden van structuur en voorspelbaarheid door middel van een vast lokaal, vaste leerkracht en weinig wisselingen). Een kritische kanttekening hierbij is dat voor een klein groepje

5 De regionale expertisecentra zijn met de komst van passend onderwijs opgeheven. Om te voorkomen dat veel deskundigheid en ervaring verdwijnt heeft het samenwerkingsverband deze ambulante diensten overgenomen. Vanaf het schooljaar 2015/2016 worden voormalig ambulant begeleiders "begeleider passend onderwijs" (BPO) genoemd.

6 Zo ontvangt het Maas Waal College van gemeente Wijchen twee jaar subsidie om de pilot 'Tijdelijke opvang leerlingen' mede mogelijk te maken.

leerlingen onevenredig hoge kosten gemaakt worden. Middelen uit de ondersteuningspakketten zijn onvoldoende om een dergelijke interne reboundvoorziening te bekostigen. Alleen financieel gezonde scholen zijn in staat om dit tekort vanuit de reguliere bekostiging aan te vullen.

- d. De schoolleiders geven ook aan dat met andere v(s)o-scholen verkend wordt hoe zij gezamenlijk het ondersteuningsaanbod kunnen uitbreiden. Symbioseonderwijs – waarbij leerlingen zowel lessen in het speciaal als het regulier onderwijs volgen – komt in de praktijk echter nog weinig voor. Schoolleiders die in toenemende mate te maken krijgen met instroom vanuit het speciaal basisonderwijs laten in de gesprekken weten dat symbiose voor deze leerlingen van meerwaarde kan zijn bij een succesvolle overgang richting het vo. Het Pro College geeft aan dat symbioseonderwijs met een selecte groep leerlingen uit het vso interessant kan zijn bij de ontwikkeling van een uitstroomperspectief naar (beschermde) arbeid.
- e. Om leerlingen die gebaat zijn bij een meer arbeidsmarktgerichte route meer maatwerk te kunnen bieden is binnen vmbo-scholen meer aandacht ontstaan voor alternatieve uitstroomperspectieven. De leerwerktrajecten, gericht op doorstroom naar mbo-niveau 2, zijn in dit kader nieuw leven ingeblazen.

De verschuiving van Flex College naar extra ondersteuning binnen de reguliere school heeft duidelijke voordelen, aldus schoolleiders. Nadeel van plaatsing bij het Flex College was dat voor de aanleverende scholen het zicht op de leerling afneemt, mede veroorzaakt door de fysieke afstand. Schoolleiders geven aan dat dit de weg terug moeilijker maakt. De laatste jaren is de feedback vanuit het Flex College richting de aanleverende scholen weliswaar verbeterd, dit neemt niet weg dat scholen – vanwege de eindverantwoordelijkheid voor de leerling in het kader van de zorgplicht – beter op de hoogte wensen te zijn van de voortgang van leerlingen bij het Flex College, welke interventies daar zijn gepleegd en wat voor het onderwijsteam concrete handvatten zijn wanneer de leerling terugkeert in het reguliere onderwijs. Nu meer leerlingen binnen de eigen school geholpen worden, houden scholen zelf meer zicht en verantwoordelijkheid.

Als gevolg van de verschuiving lopen scholen nu vaker tegen situaties aan waar zij zelf moeten handelen met leerlingen met een gedragsmatige of cognitieve ondersteuningsbehoefte. Intern zijn scholen nog bezig om deze zwaardere ondersteuning concreet invulling te geven. Ook vanuit het samenwerkingsverband wordt gewerkt om de ondersteuningsmogelijkheden binnen de scholen te vergroten.

Een voorbeeld van de ontwikkeling die moet worden gemaakt, is de zorg rondom de instroom van anderstalige leerlingen vanuit het Pontem College. In het interview bij het Pontem College (Internationaal Voortgezet Schakelonderwijs Nijmegen) is de zorg uitgesproken dat reguliere vso-scholen bij de instroom van anderstalige leerlingen vanuit het Pontem College nog maar weinig ondersteuningspakketten aanvragen, terwijl deze leerlingen wel bepaalde arrangementen nodig hebben (bijvoorbeeld pre-teaching). Voorheen verdunde deze leerlingenpopulatie zich over de Nijmeegse scholen – het ging jaarlijks om zo'n 30 tot 40 leerlingen – en gingen de scholen daar niets speciaals voor regelen. Nu zijn de aantallen zo groot dat een meer structurele aanpak gevraagd is.

De impact voor de docent in de klas

Een speciaal punt van aandacht is de vraag of het opheffen van het VMBO-programma bij het Flex College leidt tot verzwarend van de taak van de docent in het regulier onderwijs. Docenten spelen een grote rol in het bieden van de basisondersteuning (niveau 1 en 2 van de OBM). Zij

kunnen hierbij een beroep doen op deskundigheid van de BPO, orthopedagoog, (school)maatschappelijk werker, consultant ondersteuningsplatform of schoolarts. Bij zwaardere ondersteuningsvragen wordt de ondersteuning opgeschaald naar niveau 3 van de OBM. Dit vindt in principe plaats op de reguliere school. Scholen zijn hierbij vrij om invulling te geven aan de interne ondersteuningsstructuur en de taken en rollen die de betrokkenen in de keten innemen. Het faciliteren van de (interne) extra ondersteuning gebeurt op basis van het aanvragen van ondersteuningspakketten bij het samenwerkingsverband. Het is zaak dat scholen hiervan gebruik maken, zodat het niveau en de uitvoerbaarheid van de basisondersteuning niet onder druk komt te staan. Uit de interviews met de schoolleiders komt naar voren dat de aanvraagprocedure van de ondersteuningspakketten met ingang van schooljaar 2016/2017 is verbeterd. Deze procedure is volgens hen minder bureaucratisch geworden en de zorgcoördinatoren ervaren een goede samenwerking met de consultants van het Ondersteuningsplatform.

De verschuiving naar meer extra ondersteuning op de reguliere school speelt zich, zoals gezegd, af op niveau 3 van de OBM. Op papier staat deze verschuiving los van de basisondersteuning (niveau 1 en 2 van de OBM) en het zou de werkdruk voor een docent niet moeten beïnvloeden. Volgens de schoolleiders neemt dit niet weg dat een cumulatie van leerlingen met een zware ondersteuningsbehoefte meer tijd van de docent/mentor vraagt voor overleg en afstemming met de ketenpartners. Gezien de beperkte omvang van het aantal VMBO-lesplaatsen bij het Flex College is het echter niet aannemelijk dat het opheffen van deze lesplaatsen resulteert in een dergelijke cumulatie. Dit beperkte aantal leerlingen verdunt zich over het voedingsgebied van het samenwerkingsverband. Vandaar dat schoolleiders niet vrezen dat specifiek het opheffen van het VMBO-programma van het Flex College zal leiden tot een taakverzwaring voor docenten.

In het bredere kader van passend onderwijs vormt een cumulatie van leerlingen met zware ondersteuningsvragen – en de gevolgen hiervan voor de werkdruk bij docenten – wel een aandachtspunt. Enkele geïnterviewde schoolleiders waarschuwen voor het risico dat schoollocaties met een zware leerlingenpopulatie kenmerken van verkapte zorglocaties krijgen. Een ander aandachtspunt is dat scholen, die met moeite een sluitende begroting realiseren, niet moeten compenseren op de kwaliteit en capaciteit van de ondersteuning(structuur). In één van de interviews is in dit kader het idee geopperd om klassen kleiner te maken naarmate het aantal leerlingen met een zware ondersteuningsbehoefte toeneemt óf de leerkracht te ondersteunen door een onderwijsassistent. De extra benodigde middelen zouden vrijgemaakt kunnen worden door de hoogte van de ondersteuningspakketten te staffelen naar het aantal leerlingen in de klas met een ondersteuningspakket. Dit zou inhouden dat er meer budget beschikbaar is in klassen met veel leerlingen met zware ondersteuningsvragen.

Gevolgen van krimp

Tot slot komt uit de interviews naar voren dat de krimp van het aantal leerlingen het risico met zich meebrengt dat leerlingen langer binnen school gehouden worden, terwijl dit voor hen niet per se de meest geschikte lesplaats is. Volgens cijfers van DUO daalt het aantal vo-leerlingen in het samenwerkingsverband de komende jaren gestaag.⁷ Regionaal prognoseonderzoek naar het aantal vo-leerlingen, uitgevoerd door KBA Nijmegen (2017), bevestigt dit beeld.⁸

7 Zie: DUO (2017). Prognose aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs [open onderwijsdata]. Den Haag/Heerlen: Dienst Uitvoering Onderwijs.

8 Zie: Wit, W. de. (2017). Prognoses voortgezet onderwijs regio Nijmegen 2017. Nijmegen: KBA Nijmegen

Wanneer een leerling naar een andere school of het Flex College gaat dan volgen de beschikbaar gestelde middelen deze leerling, terwijl in de aanleverende school een lesplaats vacant blijft. De school loopt hierdoor inkomsten mis. Schoolleiders wijzen erop bewust te zijn van het bestaan van een mogelijke oneigenlijke financiële prikkel om leerlingen (langer) binnen school te houden.

4.3 Afbouw Pro-Flex

Het opheffen van de Pro-Flex route is met name voor het Pro College relevant. In het interview met het Pro College is aangegeven dat daar behoefte is aan een 'special class' om leerlingen met een tijdelijke, extra ondersteuningsbehoefte te kunnen bedienen. Terugkeer naar de reguliere setting vormt daarbij het uitgangspunt.

De inrichting van de special class is met name ten behoeve van leerlingen met gedragsmatige problematiek die tijdelijk niet in de reguliere setting te handhaven zijn. Deels betreft dit leerlingen afkomstig uit het vmbo, met zowel een toelaatbaarheidsverklaring lwoo als pro (het zogenaamde grijze tussengebied), waarvan na de start in het vmbo is gebleken dat dit niet de beste keuze was. Dergelijke leerlingen komen vanwege de faalervaring in het vmbo vaak beschadigd bij het Pro College binnen. In het interview is aangegeven dat bij de overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs betere keuzes gemaakt kunnen worden, zodat leerlingen uit het grijze tussengebied direct op de juiste plek terecht komen. Zo kan 'aan de voorkant' voorkomen worden dat leerlingen op termijn zwaardere ondersteuning nodig hebben.

Het Pro College zoekt momenteel samen met het samenwerkingsverband naar de mogelijkheid om op de locatie Dennenstraat in Nijmegen een dergelijke special class vorm te geven (in lijn met punt c in voorgaande paragraaf). De expertise die in de Pro-Flex route is opgedaan wordt hierbij zoveel mogelijk benut. Het Pro College geeft aan dat ook vmbo-basis leerlingen met zware ondersteuningsvragen, die tevens gebaat zijn bij een arbeidsgericht traject, aansluiting zouden kunnen vinden bij een lesplaats in deze special class. Bij dit initiatief zijn echter (nog) geen vmbo-scholen betrokken.

Overall gezien is onder de schoolleiders begrip voor de keuze om ook de Pro-Flex route van het Flex College op te heffen. De maatregel sluit ook aan bij de genoemde ontwikkelingen in het kader van passend onderwijs en de verwachte krimp van het aantal vo-leerlingen in de regio.

4.4 De rol van het Flex College als bovenschoolse voorziening

Ook al proberen scholen leerlingen langer en intensiever binnen de eigen school te ondersteunen, volgens de schoolleiders is het onvermijdelijk dat een klein deel van de leerlingen niet goed op de eigen school geholpen kan worden. Voor deze leerlingen is het noodzaak om naar een (soms tijdelijke) oplossing buiten de school te zoeken. Het Flex College vormt hierin het bovenschools arrangement op niveau 3 van de matrix. Met het wegvallen van het VMBO en de Pro-Flex route bestaat het Flex College vanaf schooljaar 2017/2018 uit de Rebound (inclusief de Huiskamergroep) en Eigenwijs. De rol van deze onderdelen van het Flex College staat in deze paragraaf beschreven.

Positionering van de Rebound

De rol en functie van de Rebound is na invoering van passend onderwijs in essentie hetzelfde gebleven. Het onderwijs in de Rebound richt zich op terugkeer naar het regulier onderwijs of

doorplaatsing naar het speciaal onderwijs. Het zijn lesplaatsen voor leerlingen die zijn vastgelopen op de eigen school en/of waarvan niet duidelijk is of ze nog op de juiste plek zitten. De reboundperiode wordt benut voor een time-out, crisisinterventie, voor observatie en/of het doen van diagnostisch onderzoek, onder andere om meer inzicht te krijgen in de achtergronden van problemen van leerlingen.⁹

De duur van lesplaatsen in de Rebound zijn in de regel niet langer dan drie maanden. Dit in tegenstelling tot een aantal schooljaren terug. Toen bestond er meer flexibiliteit binnen de Rebound om leerlingen langer vast te houden om aansluiting te vinden bij de meeste geschikte uitstroommogelijkheid. Een voorbeeld is wanneer een leerling zou kunnen doorstromen naar de entree-opleiding, maar eerst een periode diende te overbruggen. In dat geval kon in de Rebound aan een pre-entree traject gewerkt worden, waarbij de leerling zich voorbereidde op de entree en de benodigde competenties aangeleerd kreeg voor een goede overgang naar het mbo. In de huidige situatie gaat een dergelijke leerling na drie maanden terug richting de eigen school of rechtstreeks door naar het mbo.

Uit de gesprekken met schoolleiders blijkt dat door het verbeteren van de basisondersteuning en het oprekken van de extra ondersteuningscapaciteit binnen de school (op niveau 3 van de OBM) in principe de noodzaak is afgenomen om leerlingen bij de Rebound aan te melden. Dit neemt echter niet weg dat scholen vooral bij (tijdelijk) ernstige gedragsproblemen – met name bij bedreiging van de veiligheid van docenten en/of medeleerlingen – tegen hun grenzen aanlopen. Scholen hebben in deze gevallen behoefte aan een bovenschoolse voorziening, ter voorkomen van escalatie van probleemgedrag. Daarnaast zijn er leerlingen die gebaat zijn bij een tijdelijke lesplaats in de Rebound omdat zij een iets andere aanpak en/of omgeving nodig hebben om weer in balans te komen. Dit laatste geldt met name voor leerlingen in de Huiskamergroep. Vanwege internaliserende problematiek is een andere aanpak nodig voor het herwinnen van vertrouwen en een perspectief. Overigens blijkt uit de instroomcijfers van de Rebound (nog) geen structurele daling van de aanmeldingen (zie paragraaf 2.1).

Ook bij het Pontem College is bij enkele leerlingen behoefte aan specifieke ondersteuning in een rebound-setting, hoofdzakelijk bij gedragsproblematiek. Bij het Pontem College hebben relatief veel leerlingen vanwege hun (vaak problematische) achtergrond een verstoord reactiepatroon. Naar eigen zeggen ontbreekt in de Rebound de deskundigheid om anderstaligen te alfabetiseren, waardoor Pontem-leerlingen daar niet altijd terecht kunnen als het nodig is. Het Pontem College heeft er behoefte aan dat in de Rebound deze deskundigheid (tijdelijk) aangeboord kan worden, zodat ook de Pontem-leerlingen van de Rebound gebruik kunnen maken. Gezien het beperkte aantal leerlingen dat dit betreft is er geen structurele behoefte een internationale/anderstalige Reboundklas.

Positionering van Eigenwijs

Eigenwijs richt zich op vwo-, havo- en vmbo-t bovenbouwleerlingen die door hun problematiek behoefte hebben aan een aangepaste structuur. In schooljaar 2016/2017 waren er geen vwo-leerlingen bij Eigenwijs.¹⁰ In het algemeen zijn Eigenwijsleerlingen in staat om eindexamen te

9 In schooljaar 2016/2017 is in de zuidelijke regio van het samenwerkingsgebied gestart met een pilot waar op een decentrale locatie een Reboundvoorziening is ingericht voor leerlingen voor wie een lesplaats aan de Streekweg te ver weg is.

10 Voor leerlingen die een vwo-diploma willen halen bestaat een havo+-route, waarbij zij na een verzwaard havo-programma in het VAVO hun vwo-diploma kunnen halen.

doen, maar passen zij structureel niet in het reguliere onderwijssysteem. Eigenwijs bedient daarmee een doelgroep die lastig elders te plaatsen is. Om te voorkomen dat deze leerlingen uitvallen wordt met hen een individueel traject van doorgaans twee tot drie jaar uitgestippeld. Eigenwijs werkt hierbij met staatsexamens en volgt om die reden ook het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) van de staatsexamens. Dit stelt de leerlingen in de gelegenheid om gefaseerd, door middel van certificaten per vak, hun diploma te behalen.

Momenteel wordt op het gebied van examinering gekeken naar integratie van Eigenwijs met het VAVO van ROC Nijmegen. Hierbij is het de bedoeling dat de examenprogramma's bij Eigenwijs worden omgevormd tot een constructie waarbij de examinering via het VAVO loopt. Eigenwijs zal in dat geval met het PTA van het VAVO gaan werken. Het streven is dat deze werkwijze in schooljaar 2018/2019 van kracht wordt.

Volgens de manager van het VAVO ligt de beoogde integratie met Eigenwijs voor de hand gezien de goede samenwerking tussen Eigenwijs en het VAVO. Zo waren er in schooljaar 2016/2017 leerlingen die het bij Eigenwijs (net) niet gingen redden en uiteindelijk bij het VAVO zijn gediplomeerd. Daarnaast geeft het VAVO aan dat zij zich, naast het volwassenonderwijs, in toenemende mate willen richten op leerlingen voor wie het reguliere onderwijs niet volstaat. De VAVO-manager geeft in het interview aan dat door de Wet passend onderwijs meer leerlingen die in de oude situatie naar het speciaal onderwijs zouden gaan, in de huidige situatie in het reguliere onderwijs terecht komen en zodra zij 16 jaar zijn bij het VAVO belanden. Meer leerlingen met een ondersteuningsvraag in het regulier onderwijs leidt volgens de VAVO-manager tot meer uitval en uiteindelijk een grotere instroom richting het VAVO.¹¹ Het grootste deel van de VAVO-leerlingen komt dan ook bij het VAVO terecht, omdat eerder in de schoolloopbaan iets mis is gegaan. Inmiddels is bij het VAVO de expertise en de ondersteuningsmogelijkheden uitgebouwd om (meer) leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te begeleiden.¹²

Hoe de integratie van Eigenwijs met het VAVO er precies uit gaat zien is op het moment van schrijven nog niet zeker. Zo is het bekostigingsvraagstuk ingewikkeld omdat het VAVO in principe onder andere wet- en regelgeving valt. Ook is nog onduidelijk op welk moment de leerlingen van Eigenwijs bij het VAVO worden ingeschreven. Daarnaast vormt de fysieke afstand tussen het VAVO en Eigenwijs een complicerende factor bij de integratie.

Volgens de VAVO-manager krijgt Eigenwijs in de beoogde constructie een brugfunctie tussen het reguliere onderwijs en instroom bij het VAVO. Het idee is dat in de overbruggingsperiode bij Eigenwijs gewerkt wordt aan de basiskennis, het lesmateriaal tot aan het examenjaar en – afhankelijk van het moment waarop de leerling richting het VAVO gaat – mogelijk ook aan examenstof. De periode bij Eigenwijs wordt tevens benut om te kijken wat de problematiek van de leerling is en welke ondersteuning/begeleiding nodig is. Als de tijd rijp is kan de leerling vervolgens doormerken naar het VAVO.

11 De VAVO-populatie is de laatste zes schooljaren toegenomen van ongeveer 320 naar 437 leerlingen in schooljaar 2016/2017.

12 Het VAVO van ROC Nijmegen ontvangt via de gemeente sinds twee jaar extra vsv-budget voor extra ondersteuningsmogelijkheden.

4.5 Aanvullende acties ten behoeve van passende ondersteuning

Ontwikkelingen rondom de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp

Uit de gesprekken met schoolleiders komt naar voren dat scholen met name handelingsverlegenheid ervaren als het gaat om leerlingen met problemen in de thuissituatie en (voormalig) cluster 4-leerlingen. Om bij deze leerlingen binnen het onderwijs vooruitgang te boeken zijn scholen afhankelijk van de gemeente en externe hulpverleners.

Ter versterking van de ondersteuning van kwetsbare jongeren hebben het samenwerkingsverband, de daarbinnen vallende gemeenten en jeugdhulp- en zorginstelling het *Convenant aansluiting onderwijs-jeugdhulp VO* (2017) afgesloten. Dit convenant is erop gericht om binnen de regio concrete afspraken te maken ter verbetering van de onderwijsondersteuning, jeugdhulp en zorg in en om het voortgezet onderwijs.

Op zes thema's is een eerste uitvoeringsagenda neergezet die zich onder andere richt op de transformatie naar (meer) preventief werken, het verminderen van handelingsverlegenheid op scholen en het versterken van verbindingen tussen scholen, leerplicht, jeugdhulp en zorg.

Een concrete maatregel die hieruit voortvloeit en in schooljaar 2017/2018 ingevoerd wordt, is de inrichting van een tijdelijk Interventieteam Voortgezet Onderwijs (ITVO). Dit interventieteam richt zich op het forceren van een oplossing voor leerlingen die kampen met problemen die de ondersteuningsstructuur van de school, het samenwerkingsverband en/of hulpverlening overstijgen. Met behulp van deze inzet kan nog een keer gekeken worden wat gedaan kan worden om ervoor te zorgen dat een leerling (weer) op de eigen school verder kan. De lessen die hierbij geleerd worden moeten leiden tot verdere verbetering in de ondersteuningsstructuur van scholen, jeugdhulp en zorg.

Interesse voor een extra tussenvoorziening naar voorbeeld van het brugjaar Jan Ligthart

In de gespreksronde met schoolleiders is interesse geuit voor een nadere verkenning van een tussenvoorziening voor leerlingen die na groep 8 van het (speciaal) basisonderwijs gebaat zijn bij een extra brugjaar (à la brugjaar Jan Ligthart), alvorens zij in de reguliere setting van het vo instromen. De potentiële doelgroep voor deze tussenvoorziening zijn leerlingen die op sociaal emotioneel vlak niet rijp zijn voor het reguliere vo en leerlingen die uit het speciaal basisonderwijs naar het reguliere vo gaan en gebaat zijn bij een extra jaar tussen groep acht en de middelbare school.

5 Conclusies

De belangrijkste conclusies luiden:

Instroom

- Het aantal leerlingen en de instroom van nieuwe leerlingen in het Flex College is sterk gedaald. De belangrijkste oorzaak van de daling is het beëindigen (AKA, VAVO) of afbouwen (VMBO, Pro-Flex) van programma's.
- Daarnaast heeft Eigenwijs te maken met een daling van het aantal leerlingen, die al zich al langer voordeed, maar in de laatste twee jaar versneld is.
- De Rebound maakt nu veruit het grootste deel uit van de instroom en van het aantal leerlingen binnen het Flex College. De instroom van de Rebound is relatief stabiel en vertoont geen daling.

Uitstroom en rendement

- De uitstroom- en rendementscijfers van het Flex College over de laatste vier jaren worden sterk beïnvloed door de veranderingen in het programma-aanbod van het Flex College. Niet alleen de afbouw van nog lopende programma's (VMBO, Pro-Flex), maar ook het verdwijnen van de 'interne' AKA en het VAVO drukken een stempel.
- Voor de aflopende programma's VMBO en Pro-Flex zijn de gegevens over uitstroomrendement minder relevant. Door teruglopende en kleine aantallen zijn de gegevens grillig en weinig betrouwbaar.
- Het diplomaresultaat van Eigenwijs is in de laatste twee jaar iets gedaald, maar wisselt ook over de loop van meerdere jaren. Door de relatief kleine aantallen zijn de percentages gevoelig voor schommelingen. De doorstroom naar vervolgonderwijs ligt hoog en over een reeks van jaren is het aantal leerlingen dat voortijdig schoolverlater wordt gering.
- Ongeveer een derde van de leerlingen uit de Rebound gaat terug naar de school van herkomst. Het merendeel vervolgt de schoolloopbaan op een andere school, met name in het mbo en in het vso en praktijkonderwijs.

Afbouw VMBO-programma en Pro-Flex

- De afbouw van het VMBO-programma sluit aan bij de ontwikkelingen rondom passend onderwijs, met name de behoefte om leerlingen ook voor intensievere, meer specialistische ondersteuning binnen de eigen school te helpen.
- Scholen werken aan vergroting van de ondersteuningsmogelijkheden, onder meer door meer expertise naar de onderwijsteams te brengen, betere samenwerking (ook symbiose), time-out-achtige voorzieningen en meer inzet op preventie. Deze ontwikkeling wordt door scholen en samenwerkingsverband uitgevoerd.
- De bevraagde schoolleiders zien specifiek door het opheffen van het VMBO-programma geen extra druk op docenten ontstaan. Daarvoor is het aantal leerlingen dat het betreft te klein en te zeer verspreid over de scholen en klassen.
- De verschuivingen door passend onderwijs vallen samen met een demografische terugloop van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs. De geïnterviewde schoolleiders wijzen op het risico dat de financiële druk die daardoor op scholen kan ontstaan, ook meespeelt in

de beslissing om leerlingen wel of niet door te verwijzen. Negatieve financiële prikkels moeten de beste oplossing voor de leerling niet in de weg staan.

Afbouw Pro-Flex

- Overall gezien is onder de schoolleiders begrip voor de keuze om ook de Pro-Flex route van het Flex College op te heffen. De maatregel sluit eveneens aan bij de genoemde ontwikkelingen in het kader van passend onderwijs.
- Binnen het Pro College is wel behoefte is aan een 'special class' om leerlingen met een tijdelijke, extra ondersteuningsbehoefte te kunnen bedienen. Het Pro College zoekt momenteel samen met het samenwerkingsverband naar de mogelijkheid om een dergelijke special class vorm te geven.

Positionering van de Rebound

- De rol en functie van de Rebound is na invoering van passend onderwijs in essentie hetzelfde gebleven. Hoewel uitbreiding van de ondersteuning op de school in principe tot minder beroep op de Rebound zou kunnen leiden, is hiervan vooralsnog geen sprake. De instroomcijfers zijn relatief stabiel.
- Bij het Pontem College is bij enkele leerlingen behoefte aan specifieke ondersteuning in een rebound-setting, hoofdzakelijk bij gedragsproblematiek. Gezien het beperkte aantal leerlingen is er echter geen structurele behoefte aan een internationale/anderstalige Reboundklas.

Positionering van Eigenwijs

- Er wordt op het gebied van examinering gekeken naar een mogelijke integratie van Eigenwijs met het VAVO van ROC Nijmegen. Hierbij is het de bedoeling dat de examenprogramma's bij Eigenwijs worden omgevormd tot een constructie waarbij de examinering via het VAVO loopt.
- De teruglopende leerlingenaantallen en nog lopende gesprekken over de samenwerking tussen Eigenwijs en VAVO houden een zeker risico in voor de toekomstige positie van Eigenwijs. Wat dreigt is een scenario waarmee ook het vmbo-aanbod van het Flex College te maken had: een langzame 'afbrokkeling' van de leerlingenaantallen door enerzijds teruglopende verwijzingen (en betere ondersteuning in het reguliere onderwijs) en anderzijds onzekerheid over de inrichting van Eigenwijs (in samenwerking met VAVO). Vooralsnog lijkt de behoefte aan het type onderwijs/ondersteuning dat Eigenwijs nog aanwezig, gezien de nog altijd substantiele instroom. Het lijkt daarom aan te bevelen om snel duidelijkheid te bieden over het aanbod Eigenwijs, zodat verdere 'afbrokkeling' wordt voorkomen. Op wat langere termijn zal dan moeten blijken of structureel minder vraag naar het aanbod Eigenwijs ontstaat.

Bijlage 1 – Overzicht geïnterviewde personen

Naam	Organisatie	Functie
Mevr. A. Wassink	Kandinsky College	Rector
Dhr. B. Burgers	Mondiaal College (Meeuwse Acker)	Adjunct-directeur
Dhr. H. Keijman	Maas Waal College	Rector
Mevr. M. van de Ven	Het Rijks	Directeur vmbo
Dhr. P. Roemer	Elzendaal College (Gennep)	Conrector
Dhr. P. Verbraak	Pro College (Nijmegen)	Directeur regio Nijmegen
Mevr. P. van der Meer	VAVO ROC Nijmegen	Manager
Dhr. S. Haukes	Montessoricollege (Kwakkenbergweg)	Sectordirecteur vmbo
Dhr. T. Galesloot	Pontem College	Directeur
Dhr. B. Boensma	Pontem College	Locatieleider Streekweg

Bijlage 2 – Leerlingenaantallen VO en ROC Nijmegen

Tabel A – Aantal leerlingen op vo-scholen, aangesloten bij SWV VO-VSO Nijmegen en omstreken

	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
<i>Onderbouw</i>					
Brugjaar (1-2)	9.754	9.789	9.662	9.466	9.428
Brugjaar (1-2) lwoo	1.766	1.817	1.788	1.899	1.822
Havo/vwo lj 3	2.699	2.681	2.798	2.893	2.719
<i>Bovenbouw</i>					
Vmbo (3-4)	5.081	5.277	5.838	6.030	5.885
- BL niet-lwoo	277	270	276	265	257
- BL lwoo	649	658	767	847	818
- KL niet-lwoo	1.023	1.060	1.047	1.104	1.082
- KL lwoo	549	544	590	622	633
- GL niet-lwoo	711	725	798	778	912
- GL lwoo	79	74	84	89	119
- TL niet-lwoo	1.669	1.833	2.116	2.154	1.926
- TL lwoo	124	113	160	171	138
Havo (4-5)	3.152	3.214	3.481	3.643	3.674
Vwo (4-6)	3.537	3.489	3.706	3.776	4.005
Vmbo-mbo2 (3-6)					
Vavo	266	252	246	229	288
- Vmbo	43	57	48	58	67
- Havo	143	131	134	117	157
- Vwo	80	64	64	54	64
Praktijkonderwijs	391	411	389	463	471
Totaal	26.807	27.080	28.011	28.485	28.314

Bron: Open Onderwijsdata DUO

Tabel B – Aantal deelnemers entree-opleiding bij ROC Nijmegen

Onderwijs	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Entree	236	182	129	171	240
- BOL	147	127	109	161	217
- BBL	89	55	20	10	23

Bron: Open Onderwijsdata DUO